

Беніцький Андрій Сергійович, завідувач кафедри професійних та спеціальних дисциплін Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

ПРЕЮДИЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ОБВИНУВАЛЬНОГО ВИРОКУ СУДУ ЗА ПРЕДИКАТНИЙ ЗЛОЧИН

У юридичній літературі триває дискусія щодо преюдиціонального значення обвинувального вироку суду за предикатний злочин як умови притягнення до кримінальної відповідальності за злочини, що мають прояв причетності.

Окремі вчені вважають, що притягненню до кримінальної відповідальності за злочини, встановлені ст. 198, 209, 256, 306, 396 КК України, має передувати обвинувальний вирок суду за основний злочин. Так, у юридичній літературі зазначено, що наявність обвинувального вироку суду за предикатний злочин є обов'язковою умовою для притягнення до відповідальності за причетність до злочину.

В одних міжнародно-правових документах існують правові норми, які вказують на необхідність встановлення обвинувального вироку за предикатний злочин, що передував окремим видам причетності до злочину, а в інших ідеться про те, що це не є обов'язковим. Наприклад, у п. 2 ст. 5.2.1 (кримінальний злочин, який полягає у відмиванні грошей) Типового законодавства про відмивання грошей та фінансування тероризму, підготовленого Управлінням ООН з наркотиків і злочинності (2005), зазначено, що з метою доказування незаконного походження доходів, які відмиваються, необхідно добиватися засудження за основне правопорушення [1, с. 32–33].

У п. 9 ст. 2 рекомендаційного законодавчого акта «Про боротьбу з організованою злочинністю», прийнятого Постановою Міжпарламентської Асамблеї держав – учасниць СНД від 2 листопада 1996 року, визначено поняття доходів, отриманих злочинним шляхом, як фінансові засоби в національній та іноземній валюті, рухоме і нерухоме майно, майнові права, об'єкти інтелектуальної власності, інші об'єкти цивільних прав, отримані *в результаті вчинення злочину, встановленого обвинувальним вироком суду* (курсив наш. – А. Б.).

Таким чином, у зазначених міжнародно-правових документах пропонується притягати до відповідальності за відмивання доходів лише після того, як обвинувальний вирок суду за предикатний злочин набув законної сили.

Водночас деякі міжнародні організації рекомендують притягувати до відповідальності за відмивання брудних коштів незалежно від того, був чи ні обвинувальний вирок за предикатний злочин. Так, наприклад, у п. «а» ч. 2 розділу А Сорока рекомендацій ФАТФ зазначено, що «умисел та усвідомлення, необхідні для доказу злочину відмивання грошей, відповідали стандартам, встановленим у Віденській і Палермській конвенціях, включаючи концепцію, згідно з якою висновок про такий психічний стан може бути встановлений з об'єктивних фактичних обставин» [2, с. 481].

Аналіз практики застосування ст. 209 КК України показує, що судді по-різному розв'язували означену проблему. Так, одні з них не вважали обов'язковою умовою для застосування цієї статті встановлення предикатного злочину обвинувальним висновком, інші – навпаки.

Наприклад, Жовтневий районний суд м. Луганська засудив К. за ч. 1 ст. 209 КК України за вчинення угоди купівлі-продажу транспортного засобу на грошові кошти, здобуті внаслідок розбійного нападу [3]. Факт учинення розбою було встановлено судом під час судового розгляду. Відсутність обвинувального вироку за предикатний злочин не стала для суду перешкодою, щоб засудити винну особу за відмивання злочинних доходів. Аналогічно правозастосовні органи діють, притягаючи до кримінальної відповідальності причетних до злочину осіб. Так, для застосування ст. 198 та 396 КК України наявність обвинувального вироку або іншого рішення суду, яким би встановлювався факт вчинення злочину, що передував приховуванню злочину або придбанню чи збуту майна, отриманого злочинним шляхом, не є обов'язковою.

Узагальнюючи практику застосування ст. 209 КК України, Пленум Верховного Суду України звернув увагу на зазначену проблему в постанові «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом» від 15 квітня 2005 року № 5. У п. 11 Постанови зазначено, що притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 209 КК України можливе як за умови, що факт одержання нею коштів або іншого майна внаслідок учинення предикатного діяння встановлено судом у відповідних процесуальних документах (вироку чи постанові, ухвалах про звільнення від кримінальної відповідальності, про закриття справи з nereабілітуючих підстав тощо), так і в разі, коли вона не притягувалася до кримінальної відповідальності за предикатне діяння. В останньому випадку особа одночасно притягується до кримінальної відповідальності за предикатний злочин і за легалізацію (відмивання) коштів або іншого майна, одержаних унаслідок його вчинення, тобто за сукупністю цих злочинів, оскільки вона усвідомлює, що здійснює легалізацію таких коштів (майна).

Отже, Пленум Верховного Суду України вважає, що наявність обвинувального вироку суду за предикатний злочин не є обов'язковою умовою для притягнення до відповідальності за легалізацію доходів, здобутих злочинним шляхом. Для цього буде достатньо наявності в кримінальній справі даних, що свідчать про основний злочин, у результаті якого були утворені злочинні доходи. Це

цілком виправдано, оскільки винність особи у відмиванні злочинних доходів, тим більше, здобутих самим обвинуваченим, може бути встановлена в процесі розслідування основного злочину.

Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14 жовтня 2014 року № 1702-VII було внесено зміни до ст. 216 КПК України, зокрема викладено положення про те, що досудове розслідування в провадженнях із легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, проводиться без попереднього або одночасного притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, у кримінальних провадженнях за ст. 209 КК України в разі, коли, зокрема: суспільно небезпечне протиправне діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, учинено за межами України, а легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, – на території України; факт вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, встановлений судом у відповідних процесуальних рішеннях.

Отже, відповідно до ст. 216 КПК України, не є обов'язковою умовою наявності обвинувального висновку або іншого рішення суду, яким би установлювався факт вчинення злочину, що передував відмиванню злочинних доходів.

Вирішуючи питання про кваліфікацію діянь, які містять ознаки відмивання або інших злочинів, що мають ознаки причетності до злочину, безперечно, важливо встановити наявності предикатного злочину. Однак установити не означає дочекатись обвинувального вироку чи іншого рішення суду стосовно основного (предикатного) злочину. Достатньо доведення під час досудового розслідування того, що відмивачем або іншою особою було вчинено суспільно небезпечне протиправне діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів або іншому причетному злочину.

Список використаних джерел

1. Типовое законодательство об отмывании денег и финансировании терроризма // Управление ООН по наркотикам и преступности. – Нью-Йорк, 2005. – 1 дек. – 47 с.

2. Сорок рекомендаций группы по разработке финансовых мероприятий по борьбе с отмыванием денег (FATF) от 20 июня 2003 г. // Международно-правовые основы борьбы с коррупцией и отмыванием преступных доходов : сб. док. / [сост. В. С. Овчинский]. – М. : ИНФРА, 2004. – 481 с.

3. Архів Жовтневого районного суду міста Луганська. Кримінальна справа № 1-63-05.